

Neuroottinen, luova, kaikkensa antava työn sankari vai ei-yritteliäs luuseri – uuden työväen uudet (v)aatteet

Nuutinen Veera (toim.): Uusi työväki. Työ ja yrittäjyys prekarisoituvan palkkatyön yhteiskunnassa. Helsinki: Into Kustannus, 2017. 235 s. ISBN 978-952-264-819-8

Uusi työväki on teos, jonka kahdeksassa artikkelissa tuodaan esiin uudenlaisia näkökulmia työelämään ja sen muutoksiin. Tarvetta kirjalle perustellaan ristiriidalla, joka vallitsee sen välillä, miten julkisuudessa puhutaan palkkatyöstä ja millaista se todellisuudessa on. Kirjan toimittaja, yhteiskuntatieteilijä ja toimittaja Veera Nuutinen, toteaa julkisen puheen palkkatyöstä olevan yhä konservatiivista ja oletttavan, että kaikilla on tai tulisi olla ”kokopäiväinen vakiduuni”. Yhä useamman työelämä ei kuitenkaan sovi näihin työn vanhoihin normeihin.

Nuutisen mukaan uusi työ ei merkitse välttämättä kokopäiväistä työtä, konkreettista työpaikkaa tai edes työsuhdetta. Sen sijaan se on aiempaa itsenäisempää ja ajallisesti joustavaa. Kirjan artikkeleissa nousee hyvin esille muutoksen taustalla olevan yrittäjyys-eetoksen

vahvistuminen yhteiskunnassa. Yhtenä kirjan kantavana teemana voidaankin pitää työn ja yrittämisen rajan hämärtymistä. Uusi työväki on itsensä työllistäjiä ilman työntekijöille perinteisesti kuuluvia oikeuksia ja toisaalta yrittäjyyden mukanaan tuomaa vapautta. Tämä ristiriita nousee esiin kaikissa kirjan artikkeleissa eri näkökulmista ja eri painotuksilla.

Uusi työväki -teos muodostaa eheän kokonaisuuden siitä huolimatta, että kirjoittajat edustavat hyvin laajasti ja vapaasti käsittäen työn tutkimuksen kenttää. Kirjan yksi ehdoton anti onkin siinä, että se on onnistunut tuomaan yhteen erilaisia ihmisiä, joita yhdistää halu ja myös taito ajatella työmaailmaa uudella tavalla. Vaikka kirjan artikkelit perustuvat tutkittuun tietoon ja tulosten esittelyyn, se ei sisällä juurikaan tieteelliseen tekstiin tyypillisesti kuuluvia taulukoita ja kuvioita, vaan teksti on proosamaista ja helposti luettavaa. Kirjan toimittaja on onnistunut luomaan kaiken kaikkiaan miellyttävän lukukokemuksen.

Kirja alkaa väitöskirjatutkija Ville-Veikko Pulkan artikkelilla, jossa pohditaan teknologiamurroksen vaikutuksia työelämään. Kuten Pulka toteaa, lopullista totuutta teknologiamurroksen vaikutuksista on vaikea ennustaa. On kuitenkin

esitetty erilaisia skenaarioita, joiden pohjalta voidaan tehdä valistuneita arvioita mahdollisista vaikutuksista. Näin Pulkka tekeekin ja luo osaltaan onnistuneen katsauksen meneillään olevaan teknologiamurrokseen ja sen työelämävaikutuksiin. Pulkka nostaa ansiokkaasti esiin sosiaaliturvan merkityksen muuttuvilla työmarkkinoilla. Perustulon nostaminen vahvasti esiin yhdeksi vaihtoehdoksi turvata toimeentulo ei yllätä, kun tietää Pulkan taustan meneillään olevan perustulokokeilun suunnitteluryhmässä.

Kirjan toisessa artikkelissa Vee-ra Nuutinen pohtii työntekijöiden asemaa digitaalisten alustojen luodessa uudenlaista työn tekemisen mallia. Suomessakin toimii jo digitaalisia alustoja hyödyntäviä yrityksiä, kuten ruoankuljetuspalvelu Foodora. Jo Pulkan artikkelissa vahvasti esiin noussut prekarisaation käsite saa Nuutisen artikkelissa lisää lihaa luiden ympärille. Nuutinen kuvaa hyvin digitaalisten alustojen luomia uusia työn muotoja, jotka voidaan jakaa joukkoistettuun työhön (*crowdwork*) ja keikkatyöhön sovellusten kautta (*work-on-demand via app*). Nuutinen nostaa artikkelissaan esiin keskeisen tällaiseen työhön liittyvän ongelman: alustojen ylläpitäjät eivät halua työnantaja-aseman mukanaan tuomia velvoitteita, mutta käyttävät silti työnanta-

jan direktio-oikeutta määrittelyssään työn tekemisen ehtoja.

Kirjan kolmannessa artikkelissa väitöskirjatutkija Niina Vuolajärvi lähestyy työn prekarisoitumista seksityön näkökulmasta. Vuolajärven kiinnostus kohdistuu siihen, miten eurooppalainen rajajärjestelmä määrittää seksityöntekijöiden työolosuhteita. Vaikka kyse on suhteellisen pienestä työntekijäryhmästä, hahmottuu artikkelissa hyvin se, miten eriarvoiset länsimaiset työmarkkinat ovat. Vuolajärvi kuvaa ansiokkaasti sen toimintaympäristön, jossa siirtolaiset liikkuvat ja elävät, usein turvattomina ja vailla mahdollisuuksia siirtyä muihin töihin. Prekaarin intiimisuhteen avulla Vuolajärvi käsitteellistää onnistuneesti hyvin moniulotteisen ja vaikeasti hahmotettavan ilmiön.

Kirjan neljännessä artikkelissa väitöskirjatutkija Esko Harni ja Jyväskylän yliopiston kulttuuripolitiikan professori Miikka Pyykkönen tarkastelevat suomalaisista yrittäjyyskasvatusta ja sen luomaa kuvaa hyvästä yrittäjäkansalaisesta. Harni ja Pyykkönen näkevät uuden työelämän edellyttävän työntekijöiltä yrittäjämäistä asennetta ja toimintaa kaikilla elämän osa-alueilla. Sisäisen yrittäjän käänttöpuolena on ei-yritteliäs luuseri, kakkosluokan työntekijä ja kansalainen. Harnin

ja Pyykkösen artikkeli antaa paljon ajattelemisen aihetta ja tuo yhden uuden ulottuvuuden meneillään olevaan työelämän murrokseen.

Kirjan viidennessä artikkelissa Antti Hyrkäs, joka toimii liikkeenjohdon valmennusten parissa Aalto University Executive Education Oy:ssä, kirjoittaa startup-yrityksistä uuden työn koelaboratorioina. Vaikka artikkelissa keskitytään yritystoiminnan erityispiirteisiin, saa lukija kuvan siitä, millaista olisi olla työntekijänä yrityksessä, jossa lähtökohtana on rajojen rikkominen sekä uudenlaisten työ- ja toimintatapojen luominen. Startup-yritysten menestystarinoissa toistuu samaa teema: työntekijän vapaus. Työntekijän luovuutta ja innostusta ei haluta tukahduttaa perinteisillä seurannan ja raportoinnin menetelmillä, vaan hän saa olla luova ja etsiä itselleen parhaita työn tekemisen muotoja. Välimatka tällaisen työntekijän ja edellisessä artikkelissa kuvatun ”neuroottisen yrittäjäkansalaisen” välillä voi olla kuitenkin yllättävän lyhyt.

Kirjan kuudennessa artikkelissa osuuskunta-aktiivit Jukka Peltokoski ja Jaana Pirkkalainen pohtivat osuuskuntatoiminnan mahdollisuuksista työelämän murrosten haasteisiin vastaajana. Työosuuskunnissa työllistyminen tapahtuu työsuhteisesti

yhteisyrityksessä. Tästä näkökulmasta vertailu digitaalisia alustoja hyödyntäviin yrityksiin, joista Nuutinen kirjoittaa artikkelissaan, voisi olla mielenkiintoinen. Peltokosken ja Pirkkalaisen artikkelin ansiosta lukijan kuva uudesta työväestä täydentyy yhdellä tärkeällä palasella.

Kirjan seitsemäs artikkeli käsittelee uudenlaisia työtiloja. Jyväskylän yliopiston kulttuuripolitiikan yliopistonlehtori Mikko Jakonen tarkastelee artikkelissaan yhteisöllisiä työtiloja (*coworking spaces, collaborative working, coworking*) osana uudenlaista, perinteisen palkkatyön ja yrittämisen rajat rikkovaa liikettä (*coworking movement*). Yhteisöllisissä työtiloissa erilainen asiantuntijuus, koulutus ja työkokemus luovat heterogeenisen toimintaympäristön. Tämän oletetaan Jakosen mukaan olevan monessa suhteessa tehokkaampi tapa työskennellä kuin työorganisaatioissa, jossa työntekijöillä on samanlainen tausta ja ajatusmaailma. Jos tällainen oletus pitää paikkansa, uusia työn muotoja tulisi ehkä myös proaktiivisesti etsiä sen sijaan että mietitään, miten vastata olemassa tai odotettavissa oleviin ongelmiin työmarkkinoilla.

Kirjan kahdeksannessa ja viimeisessä artikkelissa kuvataiteilija Martta Tuomaala pohtii kotisiivoojien asemaa

muuttuvilla työmarkkinoilla ja siihen liittyviä edunvalvonnan haasteita. Artikkelin välityksellä hahmottuu hyvin se todellisuus, jossa kotisiivoustyötä tekevät tänä päivänä työskentelevät. Alalle on tullut uudenlaisia, verkkoalustan tai mobiilisovelluksen kautta työkeikkoja välittäviä yrityksiä. Ne välittävät työtä kotisiivoojille, mutta siivoojat eivät ole työsuhteessa yritykseen. Tuomaala esittää artikkelissaan hyvän kuvauksen matalapalkkatyötä tekevästä työtekijäryhmästä, joka toimii yrittäjäriskillä. Siten tässäkin artikkelissa päästään kirjan kantavan teeman ytimeen, palkkatyön ja yrittäjyyden uusjakoon prekarisoituvassa yhteiskunnassa.

Kirja on alusta loppuun asti mielenkiintoinen ja onnistuu pitämään lukijan otteessaan. Kirjassa yhdistyvät lukijaystävällisellä tavalla tieteellisyys ja arjen todellisuus. Lukijaa ei aliarvioida, mutta häneltä ei myöskään vaadita syvää perehtyneisyyttä työelämän tutkimukseen ja sen taustalla vaikuttaviin teoreettisiin lähtökohtiin. Voin suositella kirjaa lämpimästi kaikille, jotka haluavat yhtäältä haastaa totuttuihin totuuksiin perustuvaa ajattelua työelämästä ja toisaalta ovat uteliaita näkemään vilauksen tulevaisuuden uudesta työväestä.

Minna Ylikännö